

HETI-tiedepalsta

HETI-tiedepalstalla kerrotaan koirien jalostukseen ja hyvinvointiin liittyvistä tutkimustuloksista ja ajankohtaisista asioista. Palstaa ylläpitää Kokonaisvaltaisen koiranjalostuksen tuki - HETI ry, jonka päämääränä on edistää eettisten näkökohtien huomioonottamista koiranjalostuksessa ja parantaa tulevien koirasukupolvien terveyttä ja hyvinvointia lisäämällä yleistä tietotaitoa koiranjalostusasioissa. Yhdistys seuraa alan tutkimusta, järjestää koulutuspäiviä sekä tuo tutkimustuloksia ymmärrettävinä jokaisen kiinnostuneen saataville. Tutustu yhdistykseen osoitteessa www.koiranjalostus.fi.

Tutkimus armeijan työkoirista: terävyys ja keskittyminen etsintään ennustavat koiran uraa partio- ja etsintätehtävissä

Katariina Mäki

Koirien persoonallisuuserojen ymmärtäminen ja persoonallisuuden vaikutus koiran työskentelyyn ovat hyötykoiratahojen jatkuvana kiinnostuksen kohteena. Vaikka koirat ovat osoittautuneet kaikkein tehokkaimmaksi tavaksi etsiä räjähteitä, ei näiden koirien valintaan käytettyjen testien luotettavuudesta ja ennustamiskyvystä ole ennen julkaistu tutkimuksia.

Lacklandin ilmavoimien sotakoiraohjelmassa on käytetty samaa koirien soveltuvuustestiä vuodesta 1992. Testi koostuu 15 erillisestä osiosta (Taulukko 1), jotka on kehitetty selvittämään koirien ympäristö- ja laukausvarmuutta sekä etsintä- ja partiointiominaisuuksia. Kukin koira testataan kolmeen kertaan ennen koulutusta. Koulutukseen kelpuutettuja koiria koulutetaan keskimäärin 100 päivän ajan. Tämän jälkeen koirien työominaisuudet testataan partiointi- ja hajutunnistustesteillä (Taulukko 2), joissa koirat joko hyväksytään työhön tai ne karsiutuvat. Koirat voivat valmistua partiointi- tai etsintätyöhön tai kumpaankin. Vuosina 2007-2009 tukikohdassa koulutettiin 660 sotakoira, joista 63,5 % hyväksyttiin sekä partioon että etsintään ja 15,6 % vain jompaankumpaan. Koirista 20,9 % ei läpäissyt työttestausta ollenkaan.

Vuosina 2006-2008 ohjelmassa soveltuvuustestattiin 977 koira. Testaus suoritettiin koirien ostopaikoissa Euroopassa ennen ostopäätöksen tekoa. Koirat olivat 1-3 -vuotiaita. Suurin osa niistä oli saksanpaimenkoiria, mutta mukana oli myös 243 belgianpaimenkoira malinoisia ja 22 hollanninpaimenkoira. Koiria, jotka saivat ensimmäisellä ja toisella testauskerralla hyvin alhaisia pisteitä tai jotka eivät läpäisseet eläinlääkärintarkastusta, ei ostettu eikä testattu enempää. Kolmannelle testikerralle selvinneet 477 koira otettiin kaikki koulutukseen. Testaus tehtiin Lacklandin tukikohdassa.

Testikertojen välinen aika oli ensimmäisen ja toisen testin välillä 1-7 ja toisen ja kolmannen testin välillä 30-150 päivää. Kaikilla kolmella soveltuvuustestikerralla koiria käsitteli ja testasi koulutettu henkilökunta, jota koirat eivät tunteneet entuudestaan. Koirien reaktiot merkittiin skaalalla yhdestä kuuteen: mitä korkeammat pisteet, sitä toivotumpi käytös. Tuomarit eivät saaneet keskustella koirille antamistaan pisteistä keskenään.

Koiran valmistumista eri työtehtäviin ei pystytty ennustamaan sen rodun, sukupuolen tai ensimmäisen soveltuvuustestikerran perusteella. Eri testikertojen tulosten välinen korrelaatio oli useimmissa testiosioissa korkea, jos testi toistettiin pian edellisen testin jälkeen, ja heikkeni mitä pitempi aika testien välillä kului. Testaajien väliset erot olivat pieniä.

Koirien testituloksille tehtiin faktorianalyysi, joka niputtaa yhteen samaa ominaisuutta kuvaavat osiot. Samasta ominaisuudesta saadaan tällöin tietoa monen eri testiosion kautta, ja yksi testiosio

voi myös kuvata useampaa kuin yhtä ominaisuutta. Neljä ominaisuutta (faktoria) - terävyys, keskittyminen objektiin, keskittyminen ihmiseen ja keskittyminen etsintään - selitti suurimman osan koirien välisistä eroista testipisteissä. Parhaiten koiran valmistumista työtehtäviin ennustivat kolmannen testauskerran tuloksista lasketut terävyys- ja keskittyminen etsintään -faktorit sekä yksittäisistä testiosioista etsintäkestävyys, kiinnostus paikallaanolevaa esinettä kohtaan sekä ns. frontal bite (hihanpurenta, kun maalimies juoksee pois päin, kääntyy sitten koiraan kohti ja käyttäytyy uhkaavasti). Kaksi ensin mainittua ennusti valmistumista partiointiin tai sekä partiointiin että etsintään. Kolme viimeksi mainittua taas ennusti ainoastaan valmistumista partiointitehtäviin. Valmistumista pelkästään etsintätyöhön ei kyetty testin avulla ennustamaan.

Tutkimuksessa oli mukana vain koiria, jotka olivat läpäisseet kaikki kolme soveltuvuustestikertaa, eli mukana ei ollut testauksen tai koulutuksen aikana luonteen tai terveyden takia hylättyjä koiria. Testin ennustamiskyky olisi todennäköisesti todettu paremmaksi, jos koirien kirjo olisi ollut suurempi. Tutkimuksen loppupäätelmänä todettiin, että ilmavoimien koulutukseen kannattaa valita koirat, joiden tulokset terävyydessä ja etsintään keskittymisessä ovat sopivimmat.

Taulukko 1. Lacklandin koirien soveltuvuustestin osiot. Testiä käytetään valittaessa koiria koulutukseen.

Osio	Koiran toivottu käyttäytyminen
Suhtautuminen vieraaseen ympäristöön, sisältäen mm. kovan äänen ja kulkemista portaissa	Tutkii ympäristöään ja siinä olevia esineitä innokkaasti ja luottavaisesti (pää, korvat ja häntä korkealla)
Kiinnostus paikallaanolevaa lelua kohtaan	Haukkuu ja haluaa lähestyä
Kiinnostus heitettyä lelua kohtaan	Juoksee perään
Heitetyn lelun haltuunotto	Ottaa lelun innokkaasti suuhunsa
Hallussapito	Ei luovu lelusta vetämättä
Etsintäaktiivisuus	Periksiantamattomuus, keskittyminen, innokkuus, käyttää enemmän nenää kuin silmiä
Etsintäkestävyys	Jaksaa etsiä pitkään läähättämättä, hengittää nenän kautta
Puolustushalu	Haukkuu raivokkaasti ja yrittää näykkii uhkaajaa
Aggressiivisuus uhattaessa	Murisee matalasti, haukkuu, näyttää hampaita (mieluummin kuin yrittää purra), nostaa niskakarvoja
Hihanpurenta, kun maalimies ei uhkaa koiraan	Tarttuu maalimiehen juuttihiaan täydellä puruotteella ja puree tasaisella voimalla, jauhaen
Hihanpurenta, kun maalimies uhkaa koiraan	Puree voimakkaasti ja rauhallisesti, ei ääntele
Huomion siirtäminen pois hihasta (sivulta tulevaan uhkaan)	Päästää oma-aloitteisesti irti hihasta heti, kun maalimies pudottaa sen. Kohdistaa huomionsa sivulleen.
Hihanpurenta, kun maalimies juoksee pois päin eikä uhkaa koiraan	Juoksee täyttä vauhtia, hyppää maalimiestä päin, pureutuu selvästi ja lujaa hiaan täydellä puruotteella, ei ääntele
Hihanpurenta, kun maalimies juoksee pois päin,	Juoksee täyttä vauhtia, hyppää maalimiestä päin,

kääntyy sitten koiraa kohti ja käyttäytyy uhkaavasti (frontal bite)	pureutuu selvästi ja lujaa hihaan täydellä puruotteella, ei ääntele
Laukausvarmuus	Pysyy rauhallisena ja uteliaana, liikuskelee

Taulukko 2. Lacklandin koirille koulutuksen jälkeen tehtävä työtetaus. Testin läpäisseet koirat valmistuvat partiointiin, etsintään tai kumpaankin.

Suorituskykytestaus partiointitehtäviä varten	Hajutunnistuksen testaus etsintätehtäviä varten
<ul style="list-style-type: none"> - Kulkemista erilaisissa paikoissa (tunneleita, seiniä, portaita), hyppyjä - Tottelevaisuutta (istuminen, makuullemeno, paimentaminen, pysyminen paikallaan ampumisen aikana) - Kontrolloituja aggressiota (vahtimista, takaa-ajoa ja kiinniottoa, irrottamista, ohjaajan seuraamista ja puolustamista) - Piiloutuneiden ihmisten etsintää 	<ul style="list-style-type: none"> - Hakuja erilaisilla alueilla kuten autoissa, parakeissa, teattereissa ja lentokoneissa - Testataan kolmena eri päivänä - Koiran tulee löytää vähintään 19-20 eri räjähdettäköä, eikä se saa erehtyä kuin kahdesti

Lähde:

Sinn, Gosling & Hilliard 2010. Personality and performance in military working dogs: Reliability and predictive validity of behavioral tests. Appl. Anim. Behav. Sci. 127: 51–65.